

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATOZ.

Előfizetési díj:	A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelő- dés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várhoz küldendők.
Egész évre 4 frt.		
Félévre 2 „		
Negyedévre 1 „		

Mik voltak okai annak, hogy Luther Márton hit- újítása oly korán terjedhetett el az erdélyi szászok között?

— Veszely Károlytól. —

(Folyt.)

Hogy a szász papság egy része a világiak e rendelkezéseinek nehéz szívvvel engedett, arra az akkor kelt okmányokban több bizonyítást találhatni. Így a szebeni káptalan ama panaszos, az esztergomi érsekhez intézett fölterjesztésén kívül, a melyről fennebb már megemlékezém, Huet Márton szebeni plébános templomait csak a városi tanács kemény fenyegetésére nyitá meg az „új eretnekség” hirdetőinek; siralmas hangon írván 1825-ben dékánjának, miszerint „fél, hogy vagy hitét kellend megtagadnia, vagy számkivetve hazáját elhagynia;” amely dilemmából azonban 1530-ban bekövetkezett halála kiszabadította.) —

Harmadik oka annak, hogy Luther Márton hit-újítása oly korán terjedett el az erdélyi szászok között az volt, hogy az új tanok fölterjesztői, számitásba vevén a nép konzervatív, a megszokotthoz nagyon ragaszkodó természetét és a papság egy részének idegenkedését, az egyház hittezikkelyeinek, szertartásainak és fegyelmi szabályainak elvetésében lassan haladtak előre és így az egyháztól teljes elszakadást némileg elpalástolták. Így az 1547-ben Brassóban kelt „Reformatio ecclesiarum Saxoniarum in Transylvania” ezimű egyházszervezetben megengedtetik a híveknek, hogy ha valaki az Isten ellen vétett és az Ur színe előtt önmagát vádolva bevallja gonoszságát, noha teljesen megbocsáttattak neki bűnei, mi sem tiltja, hogy azon felül papjától oktatást és feloldozást kérjen;” az isteni tisztelet alatt, a litániákon és a Te Deum-on kívül, melyek németül énekellették, a hajnali zsoltomát s a misének meg-

tartott részeit, valamint a délutáni veesernyékét latin nyelven kellett végezni, kivéve a veesernye ötödik „In exitu,” kezdetű zsoltarát, melyet a nép épülésére anyanyelven, de a husvétii időszakban a régi szokás szerint latin nyelven kellett énekelni.

Az 1563-ban tartott zsinaton fentartatik a fülgyónás — confessio privata, — a latin egyházi éneket egészen el nem törlendőnek határozzák, „minthogy a Szent-Lélek különböző nyelveken szólott; a nagybűfti filalmat a házasságkötésekre nézve fentartani rendelik”. Az 1608-ban tartott zsinata szentképeket a templomokból csak lassankint és zavargások okozása nélkül kívánja elmozdittatni.

Még 1565-ben nem tette volt le a lutheranus pásztorok mindnyája a miscöltönyeket; sőt az abban az évben tartott zsinat hivatkozván sz. Agoston mondasára, megengedi mind azoknak, kik másként lelkiismeretükben megterhelve éreznék magukat, e miseruhák további viselését, csak azt kötvén ki, hogy azok fölibe vegyék fel a karinget („Den Lhorkittel”).

Mily szívósan ragaszkodott egyébaránt a szász papság egy része az ősz egyház tanaihoz, bizonyítja Schwarz Antal, egykori százdályai lelkész példája, ki noha maga is az ágostai hitvallásra áttért, 1570-ki decz. 8-án kelt vég hagyományában átok alatt kötelezi testamentuma végrehajtóit, hogy az gyulafehérvári templomnak a régi szokás szerint és a püspöki asztal számára együttesen 12 forintot fizessenek.⁸⁾ A esiki szentferenczieknek, hogy lelke üdvéért a szokásos engesztelő sz. miscáldozatokat és egyéb halotti imákat elvégezzenek, dézmájának tizenhatod részét vagy annak árát hagyományozza.⁹⁾

8) Secundum vsitatam consuetudinem Vestustissimae Cathedralis Ecclesiae Albe Julie ac Mensae Reverendissimi simul ac coniunctim ex miseria lego §. 12.

9) Pro salute animae meae lego, Integras Exequias et Passiones Quatuor, ac Septimum, Tricesimum et Anniversarium, ut peragant fratres Minores in Schywek degentes, quibus pro fatigijs lego Sedecimale 1. Decimarum vel valorem.

7) Schuller: „Historia critica Reform. Capituli Cibiniensis.” 24. l.

Ugyanazon szentferenczieknek és a zárdanőknek Csikban hagyományoz két negyvenes hordó bort; a római egyház rítusát követő minden papnak Csikban hagyományoz egyenkint egy forintot; a segesvári sz. Ferencz és sz. Domonkos rendjét követő zárdaszűzeknek öt köből buzát hagyományozott és mindkét rendnek egyenkint egy sertést; továbbá, ha Régenben és Vásárhelytt zárdaszűzek volnának, mind egyik rendnek 3 köből buzát hagyott.¹⁰⁾ A katolikusnak maradt s azért állomásától megfosztott szászkézdi plebánosnak — Domino Josepho sacerdoti — öt köből buzát és egy sertést hagyott.¹¹⁾

A szász papság nagyobb része azonban nem követte Huét Mártont a szebeni, és József papot, a szászkézdi plebánost, kik közül az utóbbi inkább szegénységben akart élni, mint hitét megtagadni, hanem Ramási Mátyás, a szebeni plebános és dékán példáját követte, ki eleinte maga is a hitújítók ellen küzdött ugyan, de 1529-ben a világi tisztviselők és elpártolt hívei nyomásának engedve nem csak átpártolt az újítók táborába, hanem egy zárdanővel szentségtörő házasságra is lépett.

A hitszakadásnak az erdélyi szászok közti elterjedését előmozdító a negyedszer a magyar birodalomnak a szerencsétlen mohácsi esata után bekövetkezett bomladozása és siralmas állapota, midőn két ellenséges király — Ferdinánd és Zápolya — harezola a koronáért, két vajda toborza híveket uraik számára és két vetélkedő erdélyi püspök áll a szemben egymással: Gerendi Miklós, kit 1528-ban Ferdinánd, és Statilius János, kit ugyanazon évben Zápolya nevez ki.

Mily mérvben gyakorolta hatalmát a politika ekkor hazánk viszonyaira; mennyire lőnek a vallás ügyei általa befolyásolva, annak bebizonyítására legyen elég arra hivatkozni, hogy I. Ferdinánd király volt az első, ki az erdélyi püspökség javadalmait Statilius János 1542-ben történt elhalálózása után, ugyanazon évi október 12-én főkapitányának, Sere-di Gáspár-nak adományozta.¹²⁾

Kövezték őt majd az erdélyi országgyűlések, a püspökség javadalmait 1544-ben Izabella királyné javára kezelendőknek rendelvén, majd 1556-ban Bor-

nyszsa erdélyi püspök eltávozása után a kincstár részére elkobozván.

Azon mondás igazsága tehát, hogy a pásztor megveretése után könnyű a nyáját elszéleszteni, itt is igazolva lőn. Érezték ezt még maguk az elpártoltak lelkészei is, kik több versben kénytelenek voltak Melancthon következő szavaira visszaemlékezni: „Bár visszaállíthatnám a püspökök igazgatását; mert látom, milyen egyházunk lesz nekünk az egyházi fegyelem felbomlásával;“ (Utinam possem . . . administrationem restituere episcoporum. Video enim, qualem simus habituri ecclesiam, disoluta politeia ecclesiastica.)¹³⁾; mert tömeges átállásukkal sem szüntethetvén meg a világiaknak az egyházi téren tulságosan és már most az új hittanok által nyújtott felbátorítás folytán még nagyobb mérvben gyakorolni kezdett befolyását, zsinati és decanatusi gyűléseikből folytonos panaszaikkal ostromlák, 1539-en innen csaknem minden évben, az ország fejedelmeit. Miről szóltak e panaszok, megtanulhatjuk a rájuk adott válaszokból és rendeletekből. Így p. o. Izabella királyné Gyulafehérvárt 1559-ben jun. 12-én kelt nyílt parancsában a következő szavak fordulnak elő: „Hiveinknek, a szász egyházak tiszteletes elüljárói, dékánusai és lelkészeinek legálázatosb folyamodásából nem minden lelki felháborodás nélkül arról értesültünk, hogy szász birtokaink, városaink és a székek lakosai között több királybíró, polgárnagy, esküdt és lakós találkozik, kik az egyházi hatóság körébe betolakodván, az egyházaknak javait, örökségeit, tizedeit, javadalmait, jövedelmeit és haszonélvezeteit, melyek azon egyházaknak a lelkészek és egyházi szolgák használatára régóta adományoztattak, különböző ürügyek alatt elfoglalták és maguk hasznára fordították.¹⁴⁾

— Vége köv. —

Emlékbeszéd,

melyet a gyergyói róm. kath. tanítóegyletek f. é. június hó 3-án tartott évnegyedes rendes gyűlésében b. e. Salamon Alajos főesperes és az egylet tiszteletbeli elnöke felett tartott Ferenczi Károly gyergyó-szt.-miklósi plebános.

Ki kedveseinek emlékében él,
Nem halt meg az, csupán elutazott,
Halott csak az, kit elfelejtének.
Zedlitz.

Elmult már egy éve azon szomorú napnak, melyen egy kedves barátunk körünkől elutazott.

Salamon Alajos, gyergyói esperes kerületünk főesperese és ezen tanító egyletnek előbb rendes, az utóbbi időben pe-

10) A segesvári zárdanők jelzése alatt azok értendők itten, kik fogadalmukhoz hívek maradván, a hitújítás után sem hagyták el celláikat, s kiknek a város, mely javaikat elkobozta — miként 1575-ki számadásából látható — élelmezést adott.

11) „Archiv des Vereins für siebenb. Landeskunde, Neu Folge. I. Band. III. Heft“ 363 és köv. l.

12) Urkundenbuch der evang. Landeskirche A. C. in Siebenbürgen I. Theil. Hermannstadt 1862, 172. l.

13) Statistisches Jahrbuch der evang. Landeskirche A. B. im Grossfürstenthum Siebenbürgen I. Jahrgang. Hermannstadt 1863. harmadik lapon.

14) Idézett Urkundenbuch 172. lapján.

dig tiszteletbeli elnöke; 1888 április hó 14-én eserlre fel e földi életet egy jobb haza boldogságával.

Hogy mennyire szerettük őt, annak megható jelét adtuk akkor, midőn végtisztességére ide összegyűltünk; koszorukat raktunk koporsójára; imát rebegtek ajkaink örök üdvéért; könyves szemekkel bocsátottuk le a sír türegébe porhívelyét és emlékét szívünkbe zártuk; mely hogy mai nap is mennyire van ott, bizonyítja jelen gyűlésünk, melynek legfőbb tárgya: kedves elköltözött elnökünk iránti kegyeletadójának leróvása.

A nagyérdemű tanítói testület bizalma engem tisztelt meg azon kedves kötelesség teljesítésével, hogy nevében az emlékezteti ércztáblájára, a megboldogultról a kegyeletnek egy néhány kareolatát felírjam. — Megvallom, hogy e megtisztelő feladat teljesítésére nem érzem magamat elég alkalmasnak: mert habár a boldogultat hat év óta ismertem és három évig mint jegyző mellette működtem: ez időt nem tartám arra elégnak, hogy egy 77 éves tetteüs életet, annak megszólva alkonyán, annyira megismerhessek, hogy azt egy emlékbeszéd tág keretében illően méltányolhassam. — Mégis elvállaltam e tisztet azért, mert azt az általam mindég nagyra becsült tanító-testület bizta rám, és mert midőn annak megtartására felhívtam, a boldogult jó Aloszi bácsit véltem megszólalni, mintha mondta volna — mint életében többször — „Károly fiam! ird meg ezt nekem“.

Ne rójja fel azért nekem a nagyon tisztelgetylet, ha feladatokat teljesen meg nem oldhatnám, hanem tekintse ezen beszédemet az őszinte jóakarát, a salaktalan tisztelet és önzetlen szeretetnek virágaiból füzött szerény emlékkoszorúként, melyek a gyergyói róm. kath. tanítói egylet nevében a megboldogultnak mainapon felállított fehér márvány síremlékére elhelyezni kívánok.

*

Salamon Alajos szül. 1810-ben április hó 23-án, a székelly föld muzsáit századokon át híven örözó klazikus s nemzeti és vallásos életünknek kegyhelyén Csik-Somlyón.

Elemi és gymnasiumi tanulmányait szülőföldjén, a bölcsészeti és theologiai tudományokat pedig a gyulafehérvári püspöki lyceumban végezte.

Hogy miként végezte, megmutatták az eredmények, miket 55 éves papsága alatt legfőkép a lelki pásztorság terén ért el.

1832 sept. 16-án áldozárrá szenteltetvén, előbb Székely-Udvarhelyre, azután csak rövid idő mulva Szilágy-Somlyóra tanárnak nevezetett ki. — Azonban már 1835-ben csik-szentgyörgyi káplánnak tétévén, ez idő óta állandóan a lelki pásztorság terén működött, mely téren teljesen elemében volt.

Egy évi káplánysága után sepsi-szent-iványi lelkésznek nevezetett ki, hol nem csak hiveivel, hanem az összes háromszéki intelligentiával is annyira megszerettette magát hogy az imecsfalvi plebánia tresedésbe jöven, az ottani nemes urak és mindkét rendből székelység egy akaratu kérésükkel nyerték a püspöktől meg, hogy Salamon papjokká legyen.

Itt élte férfi korának legszebb éveit; itt fejtette ki szeretetreméltó lelkipásztori tulajdonságait, itt lett még kívárolag kedvence a hiveknek és a háromszéki társas köröknek. Az oltárnál szép tenor hangjával, a szószéken népszerű gyújtó szónoklatával mutatta be személyében a hivatása magaslatán álló művelt papot.

Az egyházi tudományokon kívül előszeretettel foglalkozott a történelemmel és a classikusokat oly tüzetes tanulmánytárgyává tette, hogy azoknak műveit csak nem könyv nélkül tudta.

Kedvelője volt ezeken kívül minden szépnek és jónak; háza egy kis muzeuma volt az ök környező, szeretetet tanúsító ajándéktárgyaknak, a szép kézi munkáknak és festményeknek.

1854-ben a ditrói tekintélyes plebánia megüresedvén, a mindenkor nagyralátó ditróiak, az egyházmegye legjelesebb papjai közül választhattak ugyan; de átlátván, hogy a választás könnyen pártokra szakaszthatná őket, egyhangulag meg egyeztek abban, hogy a papok legjelesebbjét, a nagynevű Haynald püspök titkárát, Erdélynek mostani áldott lelkü püspökét: Nagyméltóságú Lönhart Ferenc Ö Excellentáját kérték, oly hozzáadással, hogy ha a mostani kalocsai bitoros éresök Ö Eminentiaja a hirveves és oldala mellett nélkülözhetlen papját — mint előre is gyanithatták — nem adhatná, küldjön nekik olyan papot, ki igényeiknek megfelelő ésszivök vágyát leginkább betölti.

A gondos Főpásztor körültekintvén, választása Salamon Alajosra esett és őt nevezte ki ditrói plebánosnak.

Az új plebános állomását elfoglalván, csakhamar elfoglalta helyét hívei szívében is. — A ditrói nemes egyházközség méltán dicsekedett az ő kedves, művelt, vendégszerető, buzgó és jámbor lelkü papjával; mert az mind templomát betöltötte szép funkciójával, mind az iskolában, mind a papság testületében, mind pedig a közéletben derekasan megállotta az ő helyét.

Mindezen szép tulajdonságai Főpásztora előtt is ismertetek lévén, 1861-ben kinevezte őt esp. ker. jegyzőnek; 1864-ben tiszteletbeli esperesnek; 1878-ban pedig fungens kerületi főesperesnek.

Ezen legutóbbi előléptetése annál figyelemre méltóbb, mert összeesik a magyar nemzet alkotmányos életének visszaállításával. — Ekkor pezsdült fel az ország minden részében az új neuzeti élet; ekkor hozatott az a XXXVIII. iskolai törvény; s ekkor esvén le a magyar nemzet kezeiről az elnyomatás bilincse, a hazában minden elem, minden kéz és láb tenni, javítani és ujítani törekedett. — Nem egyszer a lázas tevékenységben tul is löttek a törökvök a czélon; — sokan — a nevelés reformja körül — a törvény rendelkezéseinel is többet akartak tudni és tenni. Némelyek ugy magyarázták az új iskolai törvényt, mintha az az egyházat ki akarná zárni az iskolából; valóságos eszmeharez fejlett ki községi és felekezeti iskolák jellege fölött; sokan még a vallásos nevelés szükségétlen voltát is vitatták a különféle lapokban.

Ezen új helyzet a papságra nézve is új állapotokat hozott létre. — De a papság, mely a szabadságharez idején lelkesülten sorakozott a hon védök közé; mely az elnyomatás szomorú napjaiban lelkipásztori hivatása magas védsánczai közé vonulva, a esztigeteg hazafi keblekben ápolgatá a jobb jövő reményeit; az a papság az ébredés hajnalán is ében találtott; az új helyzetbe azonnal beletalalta magát s míg az újra fellélezköz nemzettel együtt hangoztatá a „virrad, haladjunk“ szép jelszót; addig nem mulasztja el őrt állani a felett, nehogy a rohamosan haladni kívánók szertelen hevükben, — a nép szívében letarolják a hitélet gondosan ápol virágait s nehogy ezáltal a nemzet még nagyobb veszedelem

be döntessék, mint a milyenekből inémt kiszabadult vala. A nemzeti újjászületés ezen nagy ideje, a mi Salamonunkat ép helyén találta. —

(Folyt. köv.)

Adatok a Collegium Germanico-Hungaricum történetéhez.

Közl.: **Dr. Vass Albert**

(Vége.)

A Collegium Germanico-Hungaricum csaknem 40 évig volt a Palazzo Borromeoban, mely idő mindenestre elég volt arra, miszerint teljesen megállapodjék ott az intézet, s nem is gondolva egy beállható költözködés szükségességére, azt valóságos otthonának tekintse. Az intézetnek azonban a Palazzo Borromeot is el kellett hagynia, nem mintha nem felelt volna meg a célának, hanem azért, mert az olasz kormány, mely romboló természetéről oly igen ismeretes, ezen ősrégi épületre is kezet tett, elhatározván ennek nagyobb részét egy új ut szervezéséért lebontatni. A Germanicumnak tehát ily képen meg kelle vállalnia azon épülettől, melyben annyi sok szép időt tölte el s melyben jelenleg is élő oly sok jeles férfiú képezte ki magát s készítette elő a későbbi harczra.

Azonban, mint ki gondolhatja, oly sok személyből álló intézet számára alkalmas helyiséget kapni nem egy könnyen lehet. — főleg Rómában nem, tekintve az ottani mostoha viszonyokat, melyeket legjobban érez az, ami szent és nemes jelleggel bír. Ezen időben, tehát 1886-ban, egy igen derék rectora vala az intézetnek P. Schroeder Frigyes személyében, kit az intézethez a legszebb emlékek fűztek, hiszen ő ennek érdekeit szolgálta már közel 20 éven keresztül, előbb mint repetitor s azután mint rector. P. Schroedernek szívén fektődött tehát a Germanicum sorsa s így mindent megtett, esak hogy az intézetnek alkalmas helyet szerzhessen; bejárta az egész várost, hanem a legtöbb helyett eredmény nélkül, mert az alkalmas helyiségeket vagy éppenséggel nem adták, vagy pedig óriási nagy összegért. Sok helyen még a jésuiták iránti ellenszenvből sem állottak szóba, s így az is megtörtént, hogy a derék rector teljes ezívil ruhába öltözve keresett helyiséget. Az intézet ez alkalommal komoly oldalról tört megátadva. A növendékek buzgó imádkoztak; erre nem egyszer hívta föl a rector a növendékeket: „Beten sie für die Angelegenheit des Collegs!“ — Végre mégis kaptak egy alkalmas helyiséget, mely addig „Hotel Costanzi“ néven terjedelmes nagy szálloda volt a S. Nicola da Tolentino út czában¹⁾. Ezen Hotelt vették meg, melyen ugyan sokat kellett még átalakíttatni, míg a nagy világi színezetet levetkőzve, szentségiskolává lett. Hanem ez már mégis hamarabb sikerült, esak hogy egyszer ismét oly helyisége került az intézetnek, mely azonkívül, hogy az egyetemről sincs messze, még

igen szép helyen van s alkalmas is. Mindjárt a megszerzés után hozzáfertek az átalakításhoz, így a többek között, ami legfőbb, a vendéglői olvasóteremből házi kápolnát csináltak. Az átalakítás megtörtént, meg pedig hamar, mert már 1886 nyarán meg lehetett kezdeni az átköltözködést is, ami, hogy nem járhatott minden nehézség nélkül, az fogja megítélni, aki meggondolja, mit tesz költözködni egy körülbelül 100 tagu testületnek, midőn minden egyes tagnak külön szobája, s következőleg külön butora, könyvei vannak, s ezenfelül még a közös jóság: érte ez alatt a templomi szereket, könyvtárt, mely több ezer darabot számlál, s más efféléket. E bajon is átesett az intézet s már augusztus 25-én nem csak két hónapra vett biesut ez öreg épülettől, mint azelőtt, midőn S. Pastore nyaralóra szokott áthurezolkodni, hanem egyszersmindenkorra.²⁾ Midőn októberben egy új tanévre ismét visszajöttek, már az új intézet fogadta lakóit. Az említett házi kápolna csak ideiglenes volt. Még 1886 novemberben letette Melchers Pál bíbornok, egykor kölni érsek, az intézet területén építendő új templomnak alapkövét, s ezután komolyan hozzáláttak a munkához, mely azután 3 év alatt be is fejeztetett. Az új templom patronusa bold. Canisius Péter, a kinek tanácsára határozta volt el magát XIII. Gergely főlvénai III Gyula művét, a Germanicumot illetőleg.³⁾ Minthogy a templom patronusa még eddig csak a boldogok albumába van fölvéve, a templom 1889 jul. hó 24. egyszerűen csak megáldott az egyházi szabványok szerint. A templomban 6 diszes romai izlésű oltár⁴⁾ van, melyeknek felszentelését jul. 25-én maga Parocchii bíbornok, a szent atya vicariussa végezte más 5 püspök segédlete mellett. A templom üvegfestményei⁵⁾ különösen feltűnést okoznak, minthogy ily nagy számú üvegfestmények ily művészi kivitelben eddig egy templomot sem ékesítettek Rómában. Ha a német-magyar intézet templomán a román styl teljes szépségében érvényesült, úgy, hogy az összhangzatot semmi sem zavarja, akkor ezért elsősorban volt rectorát P. Schrödert és utódját P. Floeck Józsefet, ki 1888 október 29-ke óta vezeti az intézetet, kell az elismerés és hála legszebb virágaiból készült koszorúval megtisztelni, mint kinek neve a Collegium évkönyveiben a ere perennius lesznek megörökítve. — Ime, ez a Germanicum rövid vonásokban.

A Germanicum tehát azon intézet, mint a fönnebbiek-ből is kilttt, mellyel a papák mindig az igazán atyai jóakarat és gondoskodás nyilvánulását éreztették. Így XIII. Gergelyen kívül, a kinek a Germanicum-Hungaricum szemefénye volt⁶⁾, még VIII. Kelemen. VII. Sándor, X.⁷⁾ XI⁸⁾ és XIII.

2) Aug. 24-én még ünnepélyes „Te Deum“ tartott az S. Machut templomban, s az isteni tisztelet Meuren püspök végezte teljes segédlettel.

3) V. ö. „Közművelődés“ 29. sz. 237. lap, második oszlop.

4) Az oltárok között van egy szent Istvan első apostoli királyunk tiszteletére is szentelve; ezt Van Branden püspök szentelte.

5) Az üvegfestmények az egyes egyházmegyéek patronusait jelezik, azon egyházmegyéekéit t. i. melyesből az intézetbe növendékek szoktak küldetni.

6) XIII. Gergely bőkezűségéről már fönnebb volt szó; itt csak még Cordara szavait idézem: „Xenia, cupidiaeque, atque huius generis alia identidem e Palatio in Collegium afferbantur, haud magni pretii muneris, sed Pontificiere voluntatis argumenta in maximo habenda pretio. Fuit tamen cum magni ponderis Crucem ex puro argento affabre factam, misit, quae etiam nunc inter pretiosiora templi servatur“ (L. II. 80. 81 l.)

7) X. Kelemen 1671. jan. 14. „Romanus Pontifex“ cz. constitutiójában a Gergelytől 1574 jul. 15. nyert privilegiumokat megerősítette.

1) Az új intézet a Quirinal aljában fekszik Róma legégszesebb helyén a Gergely-féle egyetemről 20 percnyi távolságra, gyönyörű kis kerttel. Az intézetben laknak Melchers és Mazzella bíbornokok is.

Kelemen gondoskodtak az intézetről s XIII⁹) és XIV¹⁰) Benedek is, mit sem szólva az utóbbi idők nagy pápáiról, egy IX. Pius, XII.¹¹) és XIII.¹²) Leóról, kiknek a Collegium érdekében tett fáradozásai és jóságos intézkedései még a jelenleg élő germanikusok hálás emlékében van.

A Germanicum azon intézet, melyből már eddig annyi nagy férfi került ki, kik később az intézet céljának megfelelőleg az egyház fölvirágoztatásáért szóval és írásban s tettekben is mindent elkövettek. A Germanicumban nyerte kiképzését a később XV. Gergely néven ismeretes pápa, Ludóvisius Sándor; ott képeztettek azon férfiak, kik később a püspökök, sőt a kik a bíbornokok, érsekek sorában díszlenek, kiknek felsorolásában ki lehetne fáradni! Kolonics Zsigmond bécsi, Csáky Imre kalocsai érsekek germanikusok voltak, valamint Losi Imre, a pozsonyi seminarium alapítója, Magyarország primása, Lippay György, később esztergomi érsek, Szepesényi György, ugyancsak Magyarország primása, Csáky Miklós, Telegdi György, az erdélyi részből pedig Nagyfalvy György, később váci püspök, Szegedy Ferencz Leonárd, előbb erdélyi, később váci, majd esztergomi püspök, Hlyés András, a esiki Bors Ferencz, később püspökhelyettes. Germanicus volt a mindenki előtt ismeretes Batthyáni Ignác, ki 1764-ben II-éves theologus volt s már 1780-ban püspök, az altorjai báró Apor József. Mind nagy férfiak a régebbi időből. A napjainkban élő germanikusok között kétségkívül elismeréssel kell említeni egy Hergenrother bíbornokot, egy Hettinger praelatust, kiknek nagy tudománya széles körben ismeretes. Vannak a Germanicum névsorában oly férfiak is, kik vérral adóztak a szt. hit érdekében: Janson Robert Angliában, Crisinus István esztergomi kanonok Kassán, Kapronczay János nyitrai, Sellei János szintén magyar, ki a törökök által fejeztetett le, midőn a

te, s ezenfelül 1672. okt. 16. „Cum sicut“ constitutiójában elrendeli hogy a növendékek esküt tegyenek le, mely szerint tanulmányaik befejezése után Rómában föl nem tartózkodnak. A XIII. Gergelytől nyert privilegiumok egyike volt az is, mely szerint évenként egy germanicus szónokolt a pápai kápolnában a pápa, s bíbornokok előtt. Azonban az olasz keménység a gyöngye halk beszédeken túl tett s manapság e privilegium nincs meg. Már Hettingernek azt mondta XVI. Gergely egy ily alkalommal: „De kevés tűz van tibennetek nemesek“.

8) Egy XI. és XIII. Kelemenről nyert jog szerint a germanikus gyertya-szentelt-boldogasszony napján a szentelt gyertyát, virág-avarsánapján pedig a palma ágat a pápa kezéből fogadták. Most ezen joggal sem élnek.

9) XIII. Benedek oly előszeretettel viseltett germanikusok iránt, hogy ezek felszentelését egyszer s mindenkorra magának tartá főnn.

10) Midőn a Collegium 1742-ben egy új templomot építtetett, XIV. Benedek saját költségén emeltetett abban egy főnséges oltárt. Így ír Cordara L. IV. n. 12.: Saeculi maximi, quod lecto marmore, auroque totum fulget, sumptum munifice de suo fecit Benedictus XIV. quiet Collegio extruendo fructum, nescio, quem pecuniae publicae ad certum tempus addidit. Idem templi lapidem primum posuit insigni ceremonia et perfectum absolutum que solemniter ritu sacrauit“.

11) XII. Leo alatt még éltek a XI. és XIII. Kelemenről nyert joggal (3) s ezen felül még azon mennyeztetet is, mely alatt a pápa volt az urnapi körmenet alkalmával a növendékek vitték a seala regiae első lépcsőjétől a szt. Péter basilica galleriájáig.

12) XIII. Leo ő szentsége még mindig szívesen veszi gyertya-szentelőket két növendéktől a szentelt gyertyát, melyet a növendékek a P. Rector kíséretében adnak át s melyben az első cathedra tekintélyének, tanítása esalhatatlan fénynének elismerése nyilvánul.

kath. hitet védelmezte: Parrady Péter, pozsonyi kanonok, Dobis István esztergomi kanonok, Józsa István; mint látszik a legtöbb magyar, kik ha egykor piros rubát viseltek, mint germanikusok, később a feketét a szt. hitért saját vérről pirosták meg, mert ők a vértanuk ezreinek sírjai, hamvai fölött tölték ifjakoruk legszebb napjait, táplálkozásuk a kereszténység szívében a szentszéknek folyton szemek előtt lebegő nagyságának benyomásaiból s lelkesültek a pallos alatt is azon eszméért, mely végül is a megváltás nagy eszméjében oldódik föl. (V. ö. P. Cordara „Catalogus virorum illustrium, qui ex Collegio Germanico et hungarico prodierunt.“)

Ezen rövid közleményekből eléggé kiténik, hogy a Collegium Germanico-Hungaricum a maga nemében a nagy alkotások közzé méltán sorozható, hogy, teljesen igazak Contarellus Máté bíbornok szavai, midőn, a XIII. Gergely által alapított Collegiumokról lévén szó, a Germanicumot a Nabuchodonosor féle szobor fejéhez hasonlítja, mondván: „Collegiorum quae Sanctitatis Vestracenditit, Urbanus hoc Germanicum tam affluenter instructum Caput aureum potest videri.“¹³)

Kisebb közlemények.

— **Vidéki levelek** a szerkesztőhöz. (I.) Kedves öcsém uram! Taltevéen már, — az az, hogy immár, negyedszázados papságom idáig terjedett minemiségének ezüstösödni kezdődött korszakán szerencsésen átevezvén: nem tartom rátartásnak, dolyföskedésnek vagy öregedődéssel járnai szokott tekintélyeskedés kinyomatának azon eljárásomat, melynél fogva régebbi ismeretségünk képesen oly szép hangon hozzám intézett becses sorai által*) megtalálta érezvén magamat, a bizalom és testvéri szeretet hangján kedves öcsém uramnak merem ezimezni mindjárt ezen első levelemben, melynek folytatása is lenne, ha ugyan gráciát nyerhetnék! . . . Sok panszkozást olvastam végig a „Köz művelődés“ vidéki levelezéseiben annak irányában, hogy még csak egy rövideske levél megírására sem akarnak vállalkozni azon atyánkfiai, kiket általában, kivétel nélkül, illetett a panaszos vád szava! Megvallva és el nem tagadva az igazat, én is azok közé számítottam magamat; mert ha nem is irhatuk mindnyájan „A goscimus befolyásáról a perzsiai büleseletré,“ miként ezt az előttem még ma is ismeretlen jó öreg plébános Pali kedves öcsése nagy készütséggel megírta; (de ha jól emlékezem, Komor Ábel kollégája szigorú bírálata folytán maig sem adhattott ki) legalább egy-egy levelben irhatnánk értesítést a minket, hiveinket, a hitéletet s egyházunkat érdeklődő állapotról! — Helyet, nyilást, tért kérek tehát leveleimnek becses lapja enemű rovatában azon bizalmas kéréssel, hogy kitémet rejtsse a szerkesztői titkok esukházába! . . . Arra is kérem kedves öcsém uramat, hogy, mint nálammal fiatalabb s a tudományok tágas mezején szép sikerrel működő és a korral jól előre haladott műveltségben ne legyen túlszigorú a főszekretőri bírálatoknál az én leveleim — s netán másnemű

13) Cordara 83. lap.

*) Szives gratuláció a 25 év alkalmából. Szerk.

magasabb irányú dolgozataim iránt is, — hanem azokat kegyes pártfogásába véve, hiven és hibátlanul, mindenféle írásjelek pontos meghagyásával kiszedetni és kinyomtatni parancsolja! . . . Hogy a sajtó nagyhatalom, már régen elismert igazság. Boldogok, kik ezt megértik s a közjó ügyében felhasználni igrkeznek! Lejár az élet s a néma sír fogad örögebe, hol nem fogunk többé egymással levelezni, eszmét cserélni, szót váltani! . . . Minthogy — „amor incipit ab ego“ — tehát én is ezen első leveletem magamról végezem. — Említém a bevezetésben, hogy ezüstösödésnek indultam, túlélvén a megegedett ezüstmisét — melyet Papp Gyula öcsém volt szíves elgongolálni, a bordosi szomszéd plébános, míg Szánthó Viktor egrestói, Nagy Ferencz büzdújfalvi plébánosok és Oláh Károly első évi theologus segédkeztek mellettem a szent fénykedéseknél; — miért is kívánom nekik tiszta szivemből hogy e magas kort ők is elérvén, még visszaszolgálhassam nekik nemes barátságukat! Ezen jó kívánatomról szól kedves öcsém uramnak is, ki szíves volt megemlékezni rokkant bátyjáról s öt öregsége mellett a mai fiatal erővel versenytúsrá felhívni, sőt kihívni merészkedett; mely eljárásából én azon hasznot merítem magamnak, hogy „bátorság“ adván erőt a pályán — megújult erővel fogjak a létért és üdvért való küzdelem további folytatásához! . A viszontlátásig! V. Cs. J.

— **Szováta, 1889.** Tisztelt szerkesztő Ur! Közünk maradt szép legyen, én otthon nem maradhattam. Ott a nyáron meszelés lesz. Meszeléskor pedig lakásomról könyveimet kihajigálják, foteleimet kidobálják, a sifonert előbb jól földre ejtve, lábatöröttén kiczípelik, engemet pedig, ha e sorokat otthon a saját tulajdon asztalomon önfeledten írom, meglehet, kiezeczirozottnak, mint némely iskolában a gyermekekből a vallási érzéket. Ettől én nagyon tartottam. Ezért el is jöttem hazulról. Azóta mird a virágaim után busulok, mert azok most javában nyílnak és illatoznak lakásomon, esakhogy hát nincs kiük. Attól tartok, hogy mire haza kerülök, már el lesznek hervadva, Honorius pedig megiszidalmaz, hogy nem öntöztem rendszeren. Aztán meglehet, jövő nyáron nem ad oly szép téli virág, minőt adott az idén is, meg a mult évben is. Én jól tudom, Tisztelt Főszerkesztő ur, hogy mire haza kerülök, virágaim földje száraz, tikkadt lesz. Ugy történt az más, előző esztendőben is. Hiábavaló volt a dal:

„Ablakomban hervadozó virágok,
Oh ha, oh ha még egyszer kinyílnátok!“

Hanem virág ide, virág oda, de nekem jönnöm kellett. Csak nem nézem egész nyáron ablakomból a tulsó soron ékeskedő zsidó sildekét. Mi örömom telnék „Grün Vilmos első amerikai marosvásárhelyi gyorsajtónyomdájá“-ban? A helyes nyomtatáson — vagy a tartalomtörjem fejemet? Én nem. Vagy a „Neumann (két n-nel) kávvéház“ (két v-vel) feliraton legeltessem szemcimet? Nem kell sem maga, sem a kávéja (egy v-vel). Vagy az osztrák értelmű nyalka vítezek lődörög kardjai esőrómpölésében keressek magamnak szórakozást? Nekem anyi nem elég. El kellett jönnöm. Eljöttem volna még június elején, esakhogy nem lehetett. Vizsgákat kellett tétetni két álló héten át csaknem minden nap. Szerkesztő ur jól tudja, milyen időtöl-

*) Kérem a ki olvassa a „kávvé“ szót, olvassa két v-vel, mert úgy van; a ki használja, használja bivaltejjel, mert azt hallom, úgy jó; a ki meg jeges kávét szeret, annak ily nyári időben melegen ajánlom.

tés ez, kivált forró juniusi napokban, mikor a napsugár gyújt, éget, perzsel; a falevél kinjában konkorul; a föld tájja szájját, mert éhes és szomjas egyszerre; az egyház szolgáló imádkoznak, mint a kármelhegyi próféta, hogy a jó Isten nyitná meg az ég esatornáját. Ilyen időben til az igazgató meg egy szál tanítómesterember 8—1ig egy teremben, a hol 40—50 gyerekek közösen isszák a füledt levegőt. Pompás időtöltés! Az igazgató igazgatja a kabátját; igazgatja a tanárt, hogy nagy, általános vonásokban foglaltassa össze a tárgyat; igazgatja a gyermekeket, hogy fenhangon, értelmesen beszéljenek. Ott ilyenkor a tanár is valóságos igazgató. Még az igazgatónak is igazgatója, az a gyerekeknek is. Igazgatja az igazgatót, hogy erre meg arra feleletre igazítson még egy kis időt. Igazgatja a felelők gondolatait, kifejezéseit, régiebb kalkulussait. Igen a maga kifejezéseit is, ha ne talán helytelenül szólott volna. Nos aztán az imigy-amigy megigazgatott kalkulussokat a gyermekeknek kiadják. Annak a híre még az nap este széfut a városon. Más nap már jönnek a szülők, hogy a tanár igazítsa meg (pedig ekkor meghamisítaná) az ő gyerekeit osztályzatát. Egyik szülő tele sirja a várost azzal, hogy ő katolikus a járából, hogy őt váltóval hatezer frtíg behúzták, hogy felőtt, feledhetlen leányát most temette el, s mégis ennyi csapás daczára az ő fiát a katolikus tanárok megbuktatták. Arról egy betűt sem mond, hogy fia munkátlan, rossz, vásott, neveletlen köllök. Nem mondja, hogy 300 óránál többet mulasztott, hanem csak dul-ful; fenyegetőzik, hogy fiát a kálvinista kollegiumba viszi. Jól teszi, ha ott a fiának az apját, vagy az anyját, vagy a leánytestvérét, vagy a bátyját fogják osztályozni s nem őt magát. Még jobban tenné, ha fiára valamivel több gondot fordítana.

Voltam én egykor falun másszerti vizsgán is. A prézes helyét magam foglaltam el. A tanító könyvből kérdezte a kátét. A lámpaláz annyira elfogta, hogy sem a kérdést, sem a feleletet nem volt képes olvasni; elveszett a szemvilága is. A kérdezést magam vettem át, míg a tanító láza egy kissé lejjebb hagyott. Vizsgálat után megkérdeztem a tanítót, hogy hány év óta tanít? — Huszonöt év óta, volt a rövid és tartalmas felelet. — Jubileumot tartotta-e? — Még nem, mondá reszkető hangon. — Okvetetlen tartson s kérjen bocsánatot az Uristentől azon hanyagságáért, hogy a mit tanít, azt sem tudja. — Tudtam én azt egykor — istálom — esakhogy imárm elfelejtettem, szólt az én leendő jubilansom. Szent Isten be szerencsétlen az a fensőbb tanhatóság, mely emberét anyyi ideig tartja a tanítói pályán, a míg elfeledi, a mit egykor ifju korában tudott. A tanítót három évi szolgálat után azonnal penzionálni kellene. Három év elégséges a képezdében tanult elfelejtésére, mondottam magam is sorsa iránt melegen érdeklődve. És ő azt hitte, talán tudta is, hogy az ugy van.

Volt egy érdekes vizsga nem az alsó foku felsőbb leányiskolában, hanem az iparosokéban. A hittanító embert keresett, ki a kátévizsgán előll üljön. Természetesen nem kapott senkit, mert a kiket hívott, nem értettek hozzá, a kik értettek hozzá, azokat nem hitta. A névsor szép tisztán le volt írva egy olyan példányról, melynek első kolumnájában az inasok, másodikában a mesterek nevei foglaltattak. A leíró nem törődött azzal, hogy az eredeti példány kolumnáinak fején mi van írva. Inast, mestert, mindent egy kalap alá foglalt. A véletlen oda vetette az állatorvost, a ki különben katolikus volt. Ő lett prézes. A kérdezés kezdetét vette. Azonban előre kihirdették,

hogy a ki nincs jelen, azt két esztendőre visszavetik. Egyik inast könyvből kérdezte a tanító: „Micsodák az angyalok?” A kérdezett nem mondván semmit, hallgatva felelt. A tanító előolvasva két-három szónként mondotta a feleletet. A dolog jól ment mindaddig, míg az állatorvos ur föl nem szólított egy mestert. A gyermekek azt kiáltották, hogy nincs itt; mert nem tudták, hogy a mestereknek jelen kell lenni. A prézes és a tanító két esztendőre visszavetették a felszólítottat s csak később tudták meg, hogy az voltaképpen nem is inas, hanem egy temetkezési intézetnek tulajdonosa, a mellett meg kalomista.

De már elég a vizsgából. Hagyjunk jövőre is. Hozzák a hírt, hogy egyik kollegám elutazott egész családjával Borszékbe. Neki könnyű hamar indulni: mert ő már karácsonkor megfogadta a borvizhordó szekereket, hogy czelezuláját jutányosabban küldhesse: husvétkor fiakerest a maga és övéi szállítására; pünkösdtől kezdve azzal feküdt s azzal kelt, hogy ő megyen. Dolgainak ilyenkor is ügyesen utána lát. Visz magával kést, kanalat, villát, eszékét, libát, ruezát, sonkát, szalomát, szalámít, zsírt, sőt, érezfazakakat, tálat, tányért, kenyeret, lisztet, buzát, kovászt, élesztőt, üveget, poharat, bort, sőt még, hogy ott pénzbe ne kerüljön, borszéki vizet is egy jó szekérrel. Elviszi a dagasztó székálat is, el sok minden egyebet, esupán a házát hagyja hon, mert azt elvinni nem lehet.

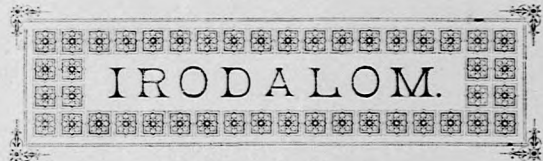
Nekem is azonnal indulnom kellett volna, esakhogy még némi teendők visszatartottak. A barátok mehozatták a lourdesi szép Mária szobrot. Annak felszentelési ünnepére voltam hivatalos. A felszentelés július 2-ikán, Sárlos Boldogasszony napján történt: azon napon, mely nevezetes kiválóan azokra nézvé, kik valamikor e napon léptek, mint e sorok írója is: a Mária társulatába. 10 óraker a templom zsufolásig tele volt ájtatoskodó asszonyi nemmel, katolikusokkal és kálmínistákkal vegyesen. Az ünnepség a szobor megáldásával kezdődött. A főhelyen Gábor Mihály házfőnök, mellette mi a teljes segédlet ott állottunk az oltárra helyezett szép Mária szobor előtt, félve, remegve, meglátva, mint egykor Izrael a Sinai hegy lábainál. A főnök énekelt az imádságot s mikor az áldás következett, a lepel lehullt a szoborról, mi pedig a bámulatos szobor látására valamennyien imádkozva rogytunk térdre. A ki látja e szobrot és érez, önkéntelenül kezd rá: „Boldogságos Szűz Mária, Istennek szeplőtelenül fogantatott anyja!” Az a mennyei dicsőségtől sugárzó gyermekded arca, azok az imádatos ajkak, az a magasha emelő esdeklő tekintet, azok az imádságra kulcsolt kezek már első pillanatra imára hevítik elménket és szívünket. A szobor leleplezésekor mindenki oda akart rohanni, látni, lábaihoz borulni, ottan imádkozni, kezeit lábait esókokkal halmozni. Tekintete mindenkinre a szoborra tapadt, a szobortekintete mindenkit ihlett, az áhitatoskodók ajkán egyre hangzott a Szép Szűz Mária. Nekem e kifejezés azért is tetszetes, mert valamikor néhai jó anyám tanítgatott arra, mondván: „Imádkozál, fiam, a szép Szűz Máriához.” Én a kifejezés jogosultságát soha sem éreztem inkább, mint e pillanatban.

E meglepetés közepette lépett a szószeckra Bourdeaux Olivér, nagyryneij új plebános és szóltott a Máriakultuszról szépen, világosan, tiszta csengőhangon, sok szónoki ügyességel. Bourdeaux jó szónoki alak, a dolgot lelkiismeretesen kezeli, szájában a szó majd fegyves, melylyel derekason visszaveri az ellenfél támadásait; majd szín, melynek segítsé-

gével a szép Szűz Máriát oly imádatos alakban allítja elé, mint a milyenben az oltáron diszeleg: majd korbács, melylyel fölveri a lankatag érzelmeket, s mikor a hullámozó érzelmek fölött a hatalmat birtokába kerítette, lassanként lecsalaptja azokat s az akaratot a beismert igazság követésére bírja. Nálunk a prédikáció hévmérője a hallgató közönség sohajtozása és könnyezése. A szónok szünetei, lélekzetvételei közben pedig a nép sohajtozott, könnyezett, sirt.

Az oltáranya Sándor Jánosné urhölgy ő nagysága volt, ki a szobor 160 frnyai árához tetemes összeggel járults az ünnep alkalmából drága koszorut helyezett a szobor fölé. A szónok az Isten templomának ékesítésén buzgolkodó főuri hölgyet, valamint azon áhitatos nőket is, kik fillérekkel a szobor költségeihez járalni keresztény kötelességöknek tartották, követésre méltó példák gyanánt állította az összes hallgatók tekintete elé. A szép szűz Mária esedezzék Istennél mindnyájukért!

(Folyt. köv.)

Előfizetési felhívás
ily ezimű munkára.

A kathol. isteni tisztelet szolgálata.

Az egyházi életben, épen a szent eseklmények teljesítése terén, gyakran halljuk egyik vagy másik szakértőnek azon megjegyzését: hogy mennyire járatlan ez vagy azon ember, mert az éppen elvégzendő eseklmény hivatalos alakját, és alkatrészeit nem érti, s amit tud is nem a maga idejében és helyén alkalmazza. Az ily megjegyzések ninesenek alap nélkül. De ha kérdezi az, kit a megrovás illet, honnan tanulhatja meg a kívánt részleteket? erre vagy nem kap feleletet, vagy pedig a különféle források egész tömkelegébe utasítják, melyeket felkeresni nehéz, megérteni még nehezebb, s mind áttanulmányozni sokaknak az élet czerfete gondja meg nem engedi, sokaknak tehetsége sünesen hozza.

Ezen állapotnak gyakran magam is szemlélője voltam, s azon eszközökről, melyekkel az itt észlelt hibákon segíteni lehetne, régtől fogva gondolkoztam. A papság könnyen segít magán a gyakorlati életben, a szerkönyvek segítségével és szerenesés kelyzete van, ha oly avatott, betanult szolgálati személyzettel van körülvéve, mely őt a szent eseklményekben semmiben sem zavarja, sőt elősegíti.

De hányzor kell az illetőket utasítani, hányszor oktatni? hogyan kell az éppen szemünk láttára már megtörtént hibát türelemmel venni, s jövőre annak távöltartása végett tanulságot levonni? azt aki a gyakorlati élet rétegeit ismeri, könnyen elgondolhatja.

Pedig, ha valahol, úgy az isteni tiszteletben, nagy és diszes, és állandó jó rendnek kell lenni. Oly nagy Ur az Isten, hogy mindnyájan szegény szolgálak vagyunk vele szemben: s a pap ha valamiben, talán épen abban különbözik a templom utolsó padján ülő hivatól, hogy a szertartásban ő az első sekrestyés, kit a felelősség leginkább ér.

Ezen kívánok segíteni a magyar katolikus lelkészi kar-

nak körében, mindazoknak, kik az isteni tisztelet berendezésével, annak tanulmányozásával, és az életben előkészítésével és gyakorlásával foglalkoznak. Amióta a kisebb rendek funkciói világi emberekre mentek át, s a latin nyelv ismerete teljesen háttérbe szorult, a szertartási könyvek utasításai holthétté lettek, mikor életre támasztani nehéz, megérteni csak sok előtanulmány után lehetséges.

Pedig éppen ezen utasítások irányadók, és kötelezők az isteni tisztelet minden részeiben, s hogy ezeknek megismerését, megtanulását és pontos alkalmazását elősegítem, mindazon rubrikákat, mik a római Miscokönyvben, a Pontificale, a Caeremoniale Episcoporum és a Rituale-ban előfordulnak, és a szent események berendezését érdeklik, magyaráz, egybevéve felfejtettem, arra törekedvén, hogy a kellő rövidséggel, világosságot kössék össze, és az isteni tisztelet szolgálatában fáradozó papi és világi személyeknek segítsék.

Azért előbeszéltem egy rövid értekezést a szent időről és a szent helyekről, a szent eseményeket, éppen a Pontificale, Caeremoniale és Rituale rovatai szem előtt tartásával, rendszerbe állítottam s azt, mit a dél-eltől és délutáni isteni tisztelet rendezéséről, egyszerű, parochialis és püspöki templomokban,

a szentségek és szentelmények kiszolgáltatásáról,

a körmenetekről, s ezek egyes alkatrészeiről, és a ritkábban előforduló ünnepélyekről, tudni kell, röviden egy egybefoglaltam, hogy a ki ezeket rendezti, vezeti vagy előkészíti, mindent gyorsan és egy helyen megtaláljon.

Természetes, hogy maga a szent esemény az ő szövegében és végrehajtásában, művem tartalmát nem képezhette, melyben csak az isteni tisztelet „szolgálatát” van felkarolva.

A munka záradékát képezi: a templomok, oltárok, szenthelyek és minden egyházi szerek tisztán és jó rendben tartása, elhelyezése, megvédése.

A templom leltárának könnyű megkészítése és folytonos evidenciájában tartása.

Azon műnevek, mik az isteni tisztelet tartásában előfordulnak, megmagyarázva írásban (s ha lehetséges: rajzban is).

Mindazon responsoriumok betűsoros átnézete, melyek az egyház ritualis könyveiben előfordulnak, s miket a szolgálati személyzetnek kívülről tudni kell.

S végül, ha a körülmények engedik, az egyházi év felvilágosítására, betűsorban közlötteszem az Isten szentjeinek lehető teljes névsorát, hogy a keresztség és bérmálás kiszolgáltatásakor a lelkésznek papágnak és híveknak, a nevek megválasztásában biztos utmutatása legyen. (Ezt csak azon esetben, ha a mű dimenzioja megengedi.)

Ezekből látszik, hogy a mű ifjú áldozóknak, papnövendékeknek, és főleg az isteni tisztelet rendezése és teljesítése körül fáradozó szolgálati személyzetnek, nélkülözhetetlen segédkönyvet nyújt, melynek megjelenése attól függ, lesz-e szerencsés legalább háromszáz megrendelőt vagy előfizetőt nyerni?

A munka előfizetési ára 2 frt 50 kr. Bolti ára magasabb lesz.

Diszes alakjáról gondoskodni fogok.

Amint háromszáz példányra akár előfizetés, akár megrendelés beérkezett hozzám, miket postautalványnyal, vagy levelező lappal eszközöltetni kérek, a munka haladék nélkül a megrendelők szolgálatára szét fog küldetni.

Gyulafehérvárt, 1889. aug. 1. Beke Antal, s. k. székesegyházi kanonok.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL.

— **A Mátyás-emléktábla** leleplezési ünnepe Kolozsvárt sept. 2-án lesz, a mely alkalomra Püspök urunk ő Nagyméltósága is Kolozsvárra utazik, részt veendő az impozánsnak ígérkező ünnepen.

— **Nyilvános közzétevés.** Püspök urunk ő méltósága értesítvén a protestánsok közé ékelt szörsei híveknek szegénységéről, a mi Ξ enfelé ismert kifogyhatlan adakozásánál fogva őket két szép felszentelt haranggal kegyeskedett megajándékozni. Az ezen főpásztori jótétemény által megörvendtetett fiók hitközség és eskelységünk nevében is kedves kötelességünknek tartjuk püspök urunk ő méltóságára iránt legnagyobbhalánkat köszönetünket e becses lapok útján is kifejezni. Szőresén, 1889. aug. 3-án. Zomora Dániel, lelkes Szász János gondnok.

— **Főúr. Úrge Ignác,** olvasóink által más helyekről bizonyosan jól ismert lazarista atya, kínai missionárius, aki az egész Magyarországot beutazta könyörödományokért egy Kínában Szt. István király tiszteletére építendő templom számára, f. hó 8 és 9-én a püspöki székváros is meglátogatta, a hol Kegyelmes Püspök urunk ajánlatára a papnövelde vendége volt. A hatalmas terméti pap, mandarin-viseletben járó, hosszú hajonattal s nagy bajusszal és szakállal ékeskedő férfiú az esztergomi főegyházmezejéből lépett a lazaristák közé s egyetlen magyar származású hittérítő egész Kínában. Magyarországi kisérője egy kis kínai fineska — Petelő is, de ő betegsége miatt nem jöhetett el hozzánk. Úrge Erdélyben esakis Gyulafehérvárt és Kolozsvárt látogatja meg. Nálunk a székes egyházban misézett, de Kolozsvárt vasárnap predikálni és felolvasást tartani is szándékozik. Isten segélye hősies lelkielűháznakfiát fonséges munkájában.

— **Pályázat.** (33.) A győ-újfalvi róm. kath elemi iskolának üresedése jött harmadik tanító állomásra pályázat hirdettetik. Ezen állomással járó évi jövedelem: 1.) 300 frt. o. é.) a hitközség pénztárából utolagós havi részletekben fizetve. 2.) 30 frt szálláspénz. 3.) 6 kurta öl tűzifa, melyből 4 öl bükke és két öl fenyo. — A tanító kötelessége az önálló rendes tanításon kívül szükség esetében egyházi szolgálatoknál is segédkezni, miért is az ének orgonálásban jártassága megkívánatik. Pályázni kívánók tanképesítő oklevél és egyéb szükséges okmányokkal kellőleg felszerelt kérelmeiket folyó évi Augusztus hava 30-ikáig alólírottához okvetlenül küldjék be. A véglegesítés csak egy sikeresen kiállott próbaév után remélhető. Győ-újfaluban, 1889. Julius 22-én. Molnár János, plébános, isk szék elnök.

— **Szerkesztői üzenet,** A kik dolgozatokat küldöttek, egy kis türelemre kérjük. Jó órában legyen mondvá, azt is megértjük, hogy jelenleg annyi a közölni valónk, hogy majd elveszünk közöttük. De azért csak tovább! Lapunk sokat elbir s rendre iparkodunk mindenkinek eleget tenni.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: PÁL ISTVÁN.

Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, PÁL ANTAL, STRAUBERT ÖDÖN, ZLAMÁL AGOST.